

Обраћање представника/специјалног представника ЕУ Сталном савјету ОБС-а

Екселенције, колеге, даме и господо,

Прије свега, дозволите да вам захвалим што сте ми у овако раној фази мог мандата као високог представника и специјалног представника Европске уније дали прилику да вам објасним каква је наша тренутна ситуација у Босни и Херцеговини и у којем правцу се крећемо.

Постоји једна стара ирска анегдота о мотористи, изгубљеном негдје на уским сеоским путевима у покрајини Донегал, који се зауставља поред неког земљорадника и тражи упуте како да дође до Корка. Земљорадник му одговара да, ако заиста жели доћи у Корк, не би требало да крене одавде.

Тренутна ситуација у БиХ, како за њене грађане, тако и за међународну заједницу, је веома слична: дванаест година након Дејтона, не би требало “кретати одавде”.

Ситуација је могла и требала бити другачија. Прије двије године, дјеловало је као да ће тако и бити.

Већ овог мјесеца, могли смо и требали коначно договорити реформу полиције у складу са добро познатим принципима ЕУ, те

се сада радовати могућности за парафирање и потписивање споразума о стабилизацији и придруживању са ЕУ.

Ступивши у такав однос, институције и грађани БиХ би сада добили потпуно сигурну мапу која би показала пут ка евентуалном чланству у ЕУ, просперитету и пуној безбједности. Овај пут би, у сваком случају, вјероватно био дуг, а вођња напорна, али би и правац и коначно одредиште свима били познати.

Умјесто тога, суочавамо се са потребом да смишљамо алтернативни правац ка истом одредишту: одредишту на који велика већина грађана БиХ жели стићи, док њихови политичари тврде да желе стићи, међутим све што су страначки лидери радили, односно нису радили током протеклих осамнаест мјесеци, политике које спроводе и њихове изјаве, показују супротно.

Недавни неуспјех да се постигне политички договор о реформи полиције је тек последња, али ипак кључна, потврда сталног погоршавања политичке динамике којем смо свјedoци у БиХ од априла 2006. године, када први скромни, али кључни пакет реформи Дејтонског устава није усвојен због свега пар гласова.

Након тога је вођена отровна изборна кампања, коју је карактерисала бескомпромисна и дестабилишућа реторика; дошло је до застоја у процесу формирања власти, што је довело до неизбјежног дијељења власти између радикалнијих и непопустљивих странака; такође, дошло је до готово потпуног застоја реформи у складу са ЕУ, те застоја у нормалном функционисању владе на државном нивоу.

Иако већина људи унутар сваког од конститутивних народа у БиХ сада прихвата ову земљу као заједничку домовину, још увијек нема консензуса о томе како би ова заједничка држава требала бити организована. Лојалност Срба, како нам премијер Републике Српске, Додик неуморно и стално понавља, је условљена прихватањем РС од стране других као легитимног и трајног дијела уставне структуре.

Хрвати су и даље суштински незадовољни двоентитетским устројем, јер сматрају да их то ограничава на статус мањине у већини кантона у Федерацији, уз свега пар изузетака.

У међувремену, већина Бошњака жели уставни поредак који ће укинути ентитете и омогућити ефикасну централну владу, чак и ако би то значило пренос многих надлежности на вишенационалне регије.

У теорији би требало бити могуће помирити ове различите ставове. У пракси, ипак, наслеђе рата и логика националне политике, те политике нултог збира озбиљно отежавају та настојања.

Бошњаци Републику Српску сматрају нелегитимном и потенцијално сецесионистичком. Срби и Хрвати се, са своје стране, боје доминације Бошњака у било каквој унитарној држави. Овај страх је условљен “демографским песимизмом” карактеристичним за централну и источну Европу током протеклих 150 година, те појачан старим југословенским схватањима тога шта значи бити бројчана већина или мањина и имати (или немати) своју федералну јединицу. Нико не жели бити мањина. Сви желе имати своју властиту јединицу или државу.

Реформа полиције, поред тога што је кључни предуслов за деблокирање процеса за потписивање Споразума о стабилизацији и придруживању, није доживјела успјех и зато што су најистакнутији српски и бошњачки политичари жељели да не успије. Жељели су да та реформа не успије, јер су мислили да би та реформа прејудиицирала или унапријед одредила врсту уставног рјешења који су или жељели или којем нису били склони.

Тако је то постало замјенска арена у којој се расправљало о будућем уставу земље. Али, избјегавање договора је било и начин да се одржи статус љуо којим се повећавају моћ и краткорочни интереси политичке елите.

Политичке странке из Републике Српске су почеле да сматрају да

је очување полиције РС-а у њеном садашњем облику еквивалент очувању Републике Српске. Стога су одбили мој предложени «протокол» и, на крају, одбацили и три европска принципа. На тај начин су лидери у Републици Српској одступили од Споразума постигнутог у октобру 2005. године, који су сами израдили и презентовали Народној скупштини РС-а.

Насупрот томе, главне политичке странке са хрватским предзнаком су цијело вријеме биле спремне да помогну јер су схватиле да би испуњење услова неопходних за приступање ССП-у отворило могућности за реформу Устава и гарантовало будућност БиХ. СДА, највећа политичка странка са бошњачким предзнаком, је такође одлучила да да подршку компромису и дјелује конструктивно.

Јасно ми је да смо исцрпили све могућности да у скоро вријеме осигурамо постизање договора о реформи полиције. Постизање тог споразума ће и даље остати захтјев, али било какав споразум свих странака није могућ све док превладава тренутна поларизована политичка клима.

Европска унија неће нити одступити од овог услова за Споразум о стабилизацији и придруживању, нити ће толерисати његово наметање. ЕУ (и међународна заједница) не могу жељети ССП за БиХ више него што то желе њени лидери и грађани.

То значи да морамо радити на остваривању значајне промјене у политичкој динамици земље – значајне промјене које не само да ће омогућити потписивање ССП, него и уставну реформу и консолидацију Босне и Херцеговине као мирне, функционалне, просперитетне државе у којој се поштују закони.

Не желим тиме сугерисати да ће систем власти у БиХ икад престати да буде компликован. Мало је мултинационалних земаља у којима је то могуће. Али ће БиХ, интегрисана у евро-атлантске структуре, имати сигурност, просперитет и самоповјерење потребно за очување њене мултинационалне природе.

Која је онда моја стратегија, мој пут?

Разлог за доношење измјена и допуна Закона о Савјету министара је био да се ријеши питање нефункционалности државних институција. Многе препреке ефикасном начину управљања, било оне уграђене у процедуре Савјета министара и Парламентарне скупштине или оне изражене у различитим врстама кршења уставних прерогатива државе од стране ентитета, подривају дејтонски Устав. Не можемо превазићи Дејтон док га не проведемо.

У исто вријеме наставићу да промовишем програм ЕУ путем кампање јавног информисања која је урађена са намјером да потпуније упозна грађане БиХ са стварношћу и добробитима чланства у ЕУ, те да подстакне појачан притисак грађана на политичке елите да постигну компромис потребан за постизање Споразума о стабилизацији и придруживању.

Имајући у виду националну и политичку расцјепканост БиХ, ограничени домет углавном политички обојених медија и пасивност превеликог броја грађана, то неће бити лако. Али, без обзира на то, морамо покушати да осигурамо да ауторитет ОХР-а и бонских овлаштења постепено замијени привлачна моћ стварног занимања за оно што ЕУ има да понуди земљама које су спремне да се потруде да испуне њене стандарде.

У том правцу ОХР ће и даље давати подршку и координисати реформе у сфери економије и сектору правосуђа. Владавина права и заједнички економски простор су предуслови, не само за улагања и раст, већ и за чланство у ЕУ. Сходно томе организовао сам неколико серија састанака у вези са владавином права и предсједавао сам конференцијом о економском развоју.

У вези са тим, предвиђам да ће оживјети борба против организованог криминала и корупције. Организовани криминал и корупција нису само погубни сами по себи, него и перцепција недодирљивости политичара и криминалаца високог профила чини да се грађани осјећају немоћним и без права гласа.

Каква је била реакција на моје прошлоседмичне одлуке?

Лидери више странака из РС, и конкретно премијер Додик, тврде да су моје мјере неправедне и да њима угрожавам стабилност БиХ. Додик пријети да ће све представнике из своје странке повући са њихових положаја у државним институцијама, конкретније из владе на државном нивоу.

Уложио сам додатне напоре да господину Додику појасним суштину моје прошлоседмичне одлуке. Прије доношења одлуке, спроведене су бројне консултације са актерима из међународне заједнице, а бх. лидерима су достављене информације. У понедјељак сам отпутовао у Бањалуку да господину Додику детаљно објасним своју одлуку.

Сви морате бити свјесни да ћу истрајати у својим одлукама. Спровешћу свој мандат и испоштовати Дејтонски мировни споразум. Сви који доводе у питање ауторитет високог представника, Савјета за спровођење мира и Дејтонског мировног споразума играју се ватром. Сигуран сам да такав став треба да има јаку подршку међународне заједнице.

Сарадња са другим актерима из међународне заједнице на терену и координација цивилног дијела спровођења мировног споразума кључни је дио мог мандата у складу са Анексом 10. Дејтонског споразума. Мисија ОЕБС-а је кључни партнер у томе.

Желио бих да захвалим Сталном савјету за ангажман у БиХ. Ваша мисија је највећа међународна цивилна организација у БиХ, са највећим присуством на терену и са дванаест година искуства. По мом мишљењу, она ће и даље имати важну улогу у три области транзиције:

- Изградња приступачних и одговорних органа власти, било да је ријеч о општинском нивоу или пак у функционалном државном парламенту;

- Промовисање правде, осигуравајући адекватно кривично гоњење у случајевима ратних злочина и јачајући поштовање

људских права; те

- Успостава образовног система који укључује грађанске врлине и међусобно поштовање, а истовремено припрема младе генерације за заједничку европску будућност.

Неки од приоритета Мисије ОЕБС-а донијеће дугорочне предности; образовна реформа је тако суштинска и тако тешка да ће за њено окончање требати још пуно година. Почели смо тако што смо обезбиједили законске оквире и успоставили институције, али пуно је теже спровести законе и постићи функционалност разних агенција. За то је потребна промјена начина размишљања. Али ако се не промијене ставови младих генерација, ова ће се земља у будућности суочити са озбиљним проблемима.

Други ОЕБС-ови приоритети директно су везани за план који сам навео, прије свега када је ријеч о задацима ОЕБС-а у области сигурности, у складу са Анексом 1. Дејтонског мировног споразума.

А исти је случај и са израдом свеобухватне домаће стратегије којом би се ријешило више од 10.000 потенцијалних случајева ратног злочина – те осигурало да домаћи правосудни систем буде у могућности да то уради.

Претходно споменуто, као и успостава истинске, међудржавне сарадње у кривичном гоњењу случајева ратних злочина су заједнички циљеви.

У свом недавном обраћању државном Парламенту, као и током сесије за размјену мишљења коју је моја канцеларија организовала са представницима домаћег правосудног сектора и међународне заједнице, наглашено је да препреке које настају у регионалној правосудној сарадњи у поступцима за ратне злочине, упркос одређених позитивних резултата на експертном нивоу до којих се дошло кроз процес који предводи ОЕБС, и даље повећавају простор некажњивости за осумњичене за ратне злочине.

Уколико ће у блиској будућности све земље у региону дијелити заједничке вриједности правосудне сарадње биће важно да оне такве препреке међу собом ријеше као Европљани.

Исто тако, улога мисије ОЕБС-а у праћењу процеса за ратне злочине који су из Хага пребачени у БиХ, помаже да се осигура да на такве процесе сви гледају као на легитимне процесе, на тај начин доприносећи послеријатном разумијевању и помирењу.

Узимајући у обзир смањење присуства ОХР-а и УНХЦР-а на терену током посљедњих година, ОЕБС такође подноси веома значајне извјештаје о стању повратка избјеглица и људских права у удаљеним дијеловима земље.

ОЕБС нас континуирано извјештава о томе шта се дешава на терену.

У закључку бих желио да поновим да сам увјерен да је европски пут једино рјешење за постизање дугорочне стабилности у цијелом региону. То је најбољи пут напријед за БиХ.

За сада се чини да је међународна заједница приморана да се усредоточи на имплементацију Дејтонског споразума. Надајмо се да ће сви лидери у БиХ поштовати Дејтонски споразум, учинити БиХ функционалном, те одлучити да омогуће земљи да настави свој пут ка Европи.

Хвала.